

امام خمینی (س) و مفاهیم اخلاقی

(۱۹)

عدالت

www.ketab.ir

اکرم استیری

سرشناسه: استیری، اکرم، ۱۳۶۰ -

عنوان و نام پدیدآور: عدالت / نویسنده اکرم استیری.

مشخصات نشر: تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س)، مؤسسه چاپ و نشر عروج، ۱۳۸۹.

مشخصات ظاهری: ۹۲ ص.

فروست: امام خمینی (س) و مفاهیم اخلاقی: ۱۹.

شابک: 3 - 111 - 212 - 964 - 978 - ISBN:

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: کتابنامه: ص. ۸۹ - ۹۲؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع: خمینی، روح‌الله، رهبر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، ۱۲۷۹ - ۱۳۶۸. -
نظریه درباره اخلاق / عدالت (اسلام) / اخلاق اسلامی.

شناسه افزوده: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س)، دفتر قم. مؤسسه چاپ و نشر عروج.

رده‌بندی کنگره: ۸ الف ۲۵ / ۵ / ۱۵۷۴ DSR

رده‌بندی دیویی: ۹۵۵ / ۰۸۴۲

شماره کتابشناسی ملی: ۲۰۶۴۱۷۶

کد / م ۲۵۶۱

www.ketab.ir

مؤسسه چاپ و نشر عروج

عدالت

نویسنده: اکرم استیری

ناشر: چاپ و نشر عروج (وابسته به مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س))

چاپ سوم ۱۴۰۳ / ۵۰۰ نسخه

۰۰۰۰۰۰۰۰

101019000100002

عدالت

• خیابان انقلاب، بین فروردین و فخررازی، فروشگاه مرکزی، تلفن: ۶۶۴۰۴۸۷۳ - دورنگار: ۶۶۴۰۰۹۱۵

• خیابان انقلاب، تقاطع حافظ، فروشگاه شماره ۱، تلفن: ۶۶۷۰۱۲۹۷

• مراکز پخش: خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهدای ژاندارمری، فروشگاه شماره ۲، تلفن: ۶۶۹۵۵۷۳۷

• حرم مطهر حضرت امام خمینی (س)، ضلع شمالی، فروشگاه شماره ۳، تلفن: ۵۵۲۰۳۸۰۱

• کلیه نمایندگیهای فروش در استانها

نشانی الکترونیکی: pub@imam-khomeini.ir

فهرست مطالب

۷	مقدمه
۹	مقدمه مؤلف
۱۱	مفهوم و تعریف عدالت
۱۲	۱. تساوی
۱۳	۲. تناسب
۱۴	۳. اعطای حق به صاحب حق
۱۷	۴. حدّ وسط افراط و تفریط
۱۸	موضوع عدالت
۱۹	جایگاه عدالت در قرآن
۲۰	۱ - عدالت پروردگار
۲۱	۲ - اجرای عدالت هدف انبیا
۲۲	۳ - توصیه مسلمانان به عدالت در قضاوت
۲۳	جایگاه عدالت در روایات
۲۴	۱ - برتری عدالت نسبت به عبادت
۲۶	۲ - برتری عدالت نسبت به بخشش
۲۶	۳ - دلیل برقراری عدل از سوی خداوند
۲۷	۴ - شیرینی عدالت
۲۸	رابطه عدالت با برابری

- ۳۲ ..... رابطه عدالت با آزادی
- ۳۵ ..... اقسام مختلف عدالت
- ۳۵ ..... ۱ - عدل الهی
- ۳۹ ..... ۲ - عدالت بشری
- ۴۱ ..... اقسام عدالت بشری
- ۴۲ ..... ۱. عدالت فردی
- ۴۲ ..... تعریف عدالت فردی
- ۴۵ ..... شرایط ایجاد کننده عدالت فردی
- ۴۹ ..... آثار عدالت فردی
- ۴۹ ..... ۲. عدالت اجتماعی
- ۵۳ ..... الف. عدالت اداری
- ۵۶ ..... ب. عدالت در قضاوت
- ۶۰ ..... ج. عدالت اقتصادی
- ۶۴ ..... شرایط و عوامل ایجاد کننده عدالت اجتماعی
- ۷۱ ..... آثار عدالت اجتماعی
- ۷۷ ..... سیره عملی امام خمینی علیه السلام در اجرای عدالت
- ۷۹ ..... عدالت امام علیه السلام نسبت به همسر
- ۸۰ ..... مسأله تعدد زوجات و رعایت عدالت
- ۸۱ ..... عدالت امام علیه السلام نسبت به فرزندان
- ۸۲ ..... عدالت امام در جامعه
- ۸۹ ..... کتاب نامه

مقدمه

حجاب‌های چندی، نسل جوان را از شناخت اندیشه‌های جامع و منظومه فکری و گستره شخصیت امام خمینی (س) باز می‌دارد. یکی از این پرده‌ها، حجاب معاصرت یا هم‌روزگاری است. این نکته موجب شده است تا دقیقاً گستره و فواید اندیشه و آرای امام آن‌گونه که باید، شناخته نشود. غلبه بر این مانع عمده‌ها از طریق گذر ایام حاصل می‌گردد.

دومین حجاب نقش سیاسی امام است. چهره مسلط امام در عرصه سیاست چند دهه اخیر کشورمان، چند برکت‌زا و ارجمند بوده، اما مانع از آشکار شدن دیگر ابعاد ایشان گشته است. در نتیجه بُعد سیاسی ایشان بر دیگر ابعاد و به ویژه بعد اخلاقی و عرفانی ایشان غلبه داشته و کسانی که ایشان را می‌شناسند بیش‌تر از رهگذر سیاست است.

سومین حجاب، پیشینه علمی ایشان و واژگان خاصی است که برای بیان اندیشه‌های خود برمی‌گزیدند. ایشان به دلیل بهره‌مندی گسترده از دانش‌های مختلف اسلامی چون فقه، اصول، تفسیر، کلام، عرفان و فلسفه، دارای واژگانی گسترده بودند. نگاهی به آثاری چون شرح چهل حدیث یا شرح حدیث جنود عقل و جهل این نکته را آشکارتر می‌سازد. این گستره واژگانی گرچه بیانگر عمق اندیشه‌های امام است، اما فهم آرای ایشان را برای کسانی که از چنین زمینه‌ای برخوردار نیستند، دشوار می‌نماید.

مجموعه "امام خمینی (س) و مفاهیم اخلاقی" کوششی است برای فرارفتن از پاره‌ای از این حجاب‌ها و آشنا ساختن نسل جوان با یکی از ابعاد اساسی امام؛ یعنی بعد اخلاقی. نویسندگان این مجموعه کوشیده‌اند تا مفاهیم کلیدی اندیشه اخلاقی امام را به گونه‌ای منظومه‌وار توضیح دهند و زمینه را برای درک کامل‌تری از آرای اخلاقی امام فراهم آورند. مفروض نویسندگان این مجموعه آن بوده است که نقطه عزیمت امام، اخلاق بوده و حتی نگاه ایشان به سیاست از این منظر بوده است، لذا پدید آوردن چنین مجموعه‌ای برای فهم اندیشه مرکزی ایشان لازم است. در ارائه این مجموعه جنبه‌های زیر مورد توجه خاص نویسندگان بوده است:

۱. رعایت نثر معیار و توجه به اصول درست نویسی؛
۲. رعایت جنبه برانگیزاننده و یادآورنده نوشته، چرا که هدف اخلاق، برانگیختن انسان و تشویق او به تعالی است، و در عین حال پایبندی به جنبه استدلالی بحث؛
۳. بهره‌مندی از میراث ادبی و اخلاقی گذشته و پیوند آرای امام بدان؛
۴. کوشش جهت ارائه نگاهی تازه و کارگشا به مباحث اخلاقی؛
۵. فراهم آوردن زمینه برای پیش بردن چنین مباحثی با تأکید بر نیازهای جامعه.

با توجه به این نکات، سلسله مباحث "امام خمینی (س) و مفاهیم اخلاقی" فراهم آمد، لیکن به دلیل تازگی ممکن است پرسش‌هایی را برانگیزاند که از آن استقبال می‌کنیم و همچون امام بر این باوریم که انتقاد و حتی تخطئه در نهایت، به سود انسان است.

مقدمه مؤلف

تاریخ گواه این مدعاست که عدالت آرزوی بشریت بوده و می‌باشد، امری که ریشه در فطرت انسان داشته و جوامع برای دوام خود نیازمند آن می‌باشند، خداوند نیز در آیاتی از قرآن کریم به اهمیت عدالت و ضرورت اجرای آن اشاره نموده است. گسترش آن در عالم، پیامبرانی را فرستاده که هدفشان برقراری قسط و عدالت در میان مردم بوده است.

عدالت در یک تقسیم کلی به عدالت الهی و عدالت بشری تقسیم می‌شود. عدالت الهی در رأس تمام مفاهیم و مصادیق عدالت قرار دارد و به این معنا است که خداوند در حق بندگان خود ظلم نمی‌کند.

در مؤلفه عدالت بشری، مجری آن انسان می‌باشد و طبق سفارش قرآن، آدمی برای رسیدن به حیات الهی و معنوی باید عدالت را در تمامی شئون زندگی اعم از فردی و اجتماعی رعایت نماید، پس می‌توان گفت عدالت بشری مشتمل بر عدالت فردی و اجتماعی است.

عدالت فردی به این معناست که آدمی بین قوای نفس خود (غضبیه، وهمیه و شهویه) تعادل برقرار کرده و از افراط و تفریط بپرهیزد، و عدالت اجتماعی به این معناست که عدالت به عنوان یک سجه اخلاقی و

اجتماعی در سطح اجتماع و عموم مردم برقرار شود که این امر شامل ابعاد مختلف سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، قضایی و ... می‌باشد.

به عقیده امام خمینی علیه السلام و سایر علمای اخلاق، عدالت فردی زمینه‌ساز عدالت اجتماعی و شرط تحقق آن است، لذا فردی که نتواند عدالت را در درون خود اجرا کند، نمی‌تواند مجری عدالت در خانواده و در سطح وسیع‌تر یعنی اجتماع باشد. بر همین اساس است که علمای اخلاق اجرای عدالت در درون خود را مهم‌تر از عدالت در جامعه و نسبت به دیگران می‌دانند.

نکته قابل ذکر این که هر چند عدالت فردی عامل مؤثر در عدالت اجتماعی است، ولی این شرط قطعی نمی‌توان گفت که هر کس عدالت را در وجود خود برقرار کرده قطعاً عدالت را در اجتماع نیز برقرار نماید؛ چرا که برقراری عدالت اجتماعی به خاطر ابعاد گسترده آن، از توان هر کس بر نمی‌آید، لذا این امکان وجود دارد که کسی در وجود خود عادل باشد، ولی مجری خوبی برای عدالت اجتماعی نباشد.

اینک با توجه به اهمیت و جایگاه موضوع عدالت در زندگی بشری در پژوهش حاضر بر آن هستیم تا ضمن بیان مطالبی در معنا و مفهوم عدالت و مصادیق آن، این سنجیه اخلاقی را در زندگی علمی و عملی امام خمینی علیه السلام تطبیق دهیم، امید است با بررسی سیره و زندگی بنیانگذار کبیر انقلاب اسلامی، الگوی کامل و ایده‌آلی را برای همه افراد، به ویژه دوستانان طریق ایشان معرفی نماییم تا در سایه آن بتوانیم اجرای عدالت را سرلوحه زندگی فردی و اجتماعی خود قرار دهیم.